Štev. 27. V Ljubljani, 29. novembra 1918. Leto LVIII.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 30 h
. . . dvakrat . . 25 „
. . . trikrat . . 20 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 13. dec. 1918.

Deputacija zastopnikov učiteljskih organizacij pri poverjeniku za uk in bogočastje.

V sredo, dne 26. t. m., so se zglasili v palači Narodne vlade v Ljubljani pri poverjeniku za uk in bogočastje, gosp. dr. Vrstovšku, zastopniki Zaveze jugoslovanskega učiteljstva in Slomškove Zveze, tovariši L. Jelenc, Ignacij Križman in Fran Fabinc. Posredovali so v zadevi zenačenja plač ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva v slovenskem delu Jugoslavije. Izročili so gospodu poverjeniku sestavljen načrt, po katerem naj se urede učiteljske plače v prehodnji dobi do končne ureditve te zadeve. Pojasnjevali so, da je načrt nekaka kombinacija plač državnih uradnikov štirih, oziroma petih (za strokovno učiteljstvo) nižjih činovnih razredov in državnega učiteljstva v bivši Avstriji; poudarjali so, da se postavke v načrtu ne razlikujejo mnogo od sedanjih plač štajerskega učiteljstva, po katerih hoče Narodna vlada itak zenačiti učiteljske prejemke v prehodnji dobi. Prosili so gosp. poverjenika, naj se zavzame za učiteljske težnje in pripomore s svojo besedo, da se udejstvi predloženi načrt. Nadejamo se to tem bolj, ker nam je znano, kako ste se, gosp. poverjenik, v bivšem štajerskem deželnem odboru z veliko vnemo zavzemali za to, da je dobilo štajersko učiteljstvo zadovoljive draginjske doklade, kar je v veliki meri Vaša zasluga. Vse učiteljstvo v slovenskem delu Jugoslavije zanesljivo pričakuje, da mu Narodna vlada, v kateri sede šoli in učiteljstvu naklonjeni možje, olajša z novim letom težki gmotni položaj.

Gosp. poverjenik je odgovoril, da se bodo plače pač zenačile in da je že naročil novemu poročevalcu v upravnih zadevah, naj se loti dela in ga izvrši do 1. jan. 1919. Ali se bodo mogle urediti plače po predloženem načrtu, ne more obljubiti, ker ne ve, kaj bo rekla k temu celokupna vlada.

Nato je pojasnjeval tovariš Križman žalosten gmotni položaj goriškega, sežanskega in tolminskega učiteljstva. To učiteljstvo ni dobilo nikakih draginjskih doklad za leto 1918, za mesec november pa ne mesečne plače in ne ve, kje dobi plačo v prihodnjih mesecih. Odrezani od sveta, živimo v razmerah, ki mejé na obup.

Gosp. poverjenik je pazljivo poslušal pretresljivo poročilo, si vse zabeležil ter obljubil, da hoče o teh tožnih razmerah takoj poročati predsedniku Narodne vlade. Zagotovil je goriškemu učiteljstvu izdatno pomoč.

Ko je podal gosp. poverjenik še nekatera pojasnila glede sestave katastra šolstva in učiteljstva in pouka nemščine kot predmeta v ljudskih šolah, je priporočila deputacija še enkrat učiteljske zahteve v udejstvitev ter zapustila vladno palačo z vročo željo v svojih srcih, da bi zasijalo učiteljstvu v svobodni in neodvisni Jugoslaviji milejše in svetlejše solnce lepše in srečnejše bodočnosti, nego mu je sijalo v stari, trhli, gnili in krivični Avstriji!

Govorili smo tudi s posameznim člani Narodne vlade ter jim predložili svoj načrt. Gospodje so obljubili polno uvaževanje učiteljskih upravičenih zahtev.

Poziv

izprašanemu in nenastavljenemu učiteljstvu ter učiteljskim vpokojencem!

Narodna vlada SHS v Ljubljani nas je pooblastila, da naprosimo vse izprašano in nenastavljeno učiteljstvo ter učiteljske vpokojence, naj se takoj prijavijo na eno spodaj imenovanih organizacij ter povedo, bi li hoteli sprejeti kako učno mesto na narodnih šolah, koder primanjkuje učnih oseb, oziroma kjer bo treba nastaviti narodno učiteljstvo. (Glej 1. in 2. točko naše spomenice, priobčene v »Učit. Tov.« z dne 4. t. m.!) Prijave sprejema: Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani ter Slomškova Zveza v Ljubljani.

Prva beseda.

Razgovor na poverjeništvu za uk in bogočastje, ki se je vršil — kakor smo že zadnjič kratko omenili — dne 14. t. m., je že pokazal nekaj uspehov. Ti uspehi so razvidni iz odredb, ki jih prijavljamo na drugem mestu današnjega lista. Opozarjamo nanje!

Smisel temeljnega sklepa Narodne vlade glede šolstva v prehodni dobi je ta, da prevzame Narodna vlada začasno vse javno šolstvo in učiteljstvo v svojo upravo in ga plača enotno brez ozira na dosedanje kronovinske razlike. Končna ureditev šolskega vprašanja je pa stvar legislative in ga sedanja prehodna vlada ne more rešiti.

Tak sklep je umesten in nujno potreben. Doslej je bilo učiteljstvo v vsaki deželi drugače plačevano. Ker je naša vlada razširila delokrog bivšega deželnega šolskega sveta v Ljubljani na vse svoje ozemlje države SHS, je morala pasti ta razlika. Bivše kranjsko učiteljstvo ne bo poslej prejemalo drugačnih dohodkov, kakor ga je prejemalo bivše štajersko učiteljstvo itd. Vse plače se torej izenačijo tako, da bodo povsod odgovarjale najvišji možni meri. Za višino ni mogoče vzeti štajerskih plač, ker je tam uveden krajevni sistem in so bile ravno slovenske šole potisnjene na najnižjo stopnjo. Treba bo dobiti merilo, ki bo za prvi čas zadovoljivo na vse strani. V smislu 12. točke naše spomeni je naša organizacija sestavila konkreten predlog, kako se naj urede plače. Ta predlog je kombinacija plač državnih uradnikov in državnih učiteljev, zato odgovarja že toliko let ponavljani zahtevi učiteljstva, in udejstvitev tega predloga je edina možnost, da se urede plače po načelu pravičnosti in faktičnih potreb. Mislili smo tudi na vpokojence, na učiteljske vdove in sirote. Ta materialna zadeva kliče po temeljiti in nujni rešitvi tudi zato, ker prenehajo z novim letom vsi dosedanji državni prispevki in ker ni primorsko učiteljstvo za leto 1918 dobilo sploh še nobenih doklad.

Mi smo s svoje strani storili vse, kar je v naših močeh, da privedemo vprašanje do čim hitrejše in ugodne začasne rešitve. Narodna vlada ima sedaj prvo in zadnjo besedo. Od članov te vlade smo čuli zagotovila, da učiteljstva ne pozabijo. V kaki dejanjski obliki se pokaže ta spomin na nas, to nam pokaže bližnja bodočnost. Za ugodno znamenje smemo smatrati dejstvo, da se hoče Narodna vlada resno lotiti tega vprašanja in da sede v njej možje, ki so že obilokrat imeli priliko zagotavljati učiteljstvo o svojih simpatijah.

Definitivno bo ugotovljen naš materialni položaj takrat, kadar bo uveljavljen novi šolski zakon za vso Jugoslavijo.

Ob izbruhu svetovne vojne so bili mnogi učitelji in mnoge učiteljice preganjani na podlagi golih denuncijacij. Tudi v slučaju, da jim niso mogli dokazati nobenega kaznivega dejanja, so bili premnogi suspendirani in materialno oškodovani. Premnogo rekurzov leži še danes nerešenih na Dunaju, ako so sploh tja dospeli. Narodna vlada je sklenila, da vse take slučaje revidira in da izkusi storjeno krivico popraviti s tem, da suspenzije razveljavi in povrne izgubljene prejemke na plači.

Pozdravljamo ta sklep, kakor obenem želimo, da zadene zaslužena kazen krivce-denuncijante, ki od njih še marsikdo s ponosno glavo in z narodno kokardo na prsih šari po Jugoslaviji!

*

Vsako krivico je treba popraviti pod vsakim pogojem in za vsako ceno. Toliko bolj velja to za krivice, ki jih imamo mi v mislih, ker so jih provzročile politiške strasti in ker še vedno provzročilce lahko pokličemo na odgovor, saj se še svobodno in ponosno gibljejo v svojih funkcijah, kakor da imajo do njih dosmrtno dedno pravico!

Vsaka krivica boli; toliko bolj boli, kolikor bolj namenoma in premišljeno je bila storjena. Šusteršičeva in Kalteneggerjeva era je rabila take valpte in jih je imela. Prokleto brezobzirno so nas bičali! Niti čuvstvo pravičnosti, niti zakon, niti oziri na rodovino niso bili zapreka, da se ni razgibala strast do kvarnih posledic za posameznika, za šolo in stan. Vsa javna morala se je razbegnila v zaničevano nebogljenko. Kdor je kaj držal nase, na svojo čast, na svoj značaj in na

LISTEK.

Učiteljska.*

Pogum v srcé, na čelo znak poštenja —
pa smo na trnjevo stopili pot!
Mož ne boji se borbe in trpljenja,
kjer sveti luč spoznanja, tam ni zmot!

Slovenska zemlja — naša očetnjava,
vse delo naše služi samo njej:
kar čuti duša in kar misli glava —
v dejanja zlito vse, naš dom, imej!

A vendar — čuj! ... Ni mesta, da položil
utrujeno bi nanje, brat, glavó!
In kadar si — le kámenu si tožil,
in svojcem — kdo li je otrl solzó?

Brez src sodniki so za mizo zbrani,
ti orješ beden skaloviti svet,
človeštvu v službi ti junak ostani,
na njivo tvojo hodi narod žet!

* Ob 25-letnici Zaveze l. 1913. — Ponatiskujemo to pesem iz Spominskega spisa, ker se nam zdi spisana kakor za današnji dan. — Uredn.

Saj to stori človeka, kar mu v duši
zbujene plemenite je moči;
nobena sila tega ne razruši,
kar iz kreposti samo se rodi!

Sejalci, sužnji, plemiči, vojniki —
vsi eno! ... Jasno čelo, čista vest!
Kadár z oltarjev padejo maliki,
najkrutejšo svoboda zlomi pest!

E. Gangl.

Iz srbske šole tikoma pred končno osvoboditvijo Srbije.

Dragi tovariš!

Vem, da si v velikem poslu z nadebudno deco in da že odmeva šola v starem vrišču — tudi pri nas ni drugače. Moji Srbčiči hodijo redno dan na dan v šolo in prisostvujejo pazno pouku. Z elementarnim razredom imam mnogo veselja, ker je napredek kaj lep. Harmonijo pa motijo dohajajoči mali rekrutje, ki jih je vsak dan več.

Tako mi je prišel zopet zadnjič novinec Ljubimko, ki je hotel takoj konkurirati z onimi, ki so pisali že spretno štiri črke. Pogledal je soseda na desni, onega na svoji levici, potem pa junaško vzel kamenček in hotel posnemati tovariše v spretnosti pisanja. Toda ni mu šlo tako, kakor bi bil rad. Desnica ne sluša, torej je poizkusil srečo z levico — a tudi tu brez uspeha. »Ebénti, gospodine, kako se to piše?« je pretrgal šolsko tišino njegov klic. Deca buknejo v smeh in jaz seveda tudi . . .

Računamo pa lahko, zlasti nam je odštevanje prav lahko. Pojm manj nam nazorno pokazujejo rekvizicije in zato je račun — lahak. »Otac ima četiri svinja, dvoje dade državi, koliko njemu ostaje?« — »Dvoje — do prvog petka«, se glasi odgovor.

Sploh so srbski otroci dobri računarji. Boječi niso prav nič, in karakteristično za njihovo dobro pojmovanje bi bilo to-le: Neka pomožna učiteljica — kakor sploh vse te vrste — si domišljajo, da morajo sedeti strogega obraza s »šolskim kontrafagotom« za mizo in mlatiti po njej in kričati na vse grlo. Nekega lepega dne se je »gospojica« razsrdila na nekoga in se nelepo zadrla na njega. Kaj stori mali? »Nemoj se derati, molim te, eto viš, sad sedim dobro.« Torej je pojmilo že dete neprirodnost vedenja in blamiralo nehote svojo učiteljico.

V dobro voljo te spravi tudi vprašanje, ki pride časih jako diskretno: »Ima li u tebe gospodine duvana?« Pa si mislim: Če bi ti fantiček vedel, kako je tvoj gospodin »suh«, bi mu prinesel zavojček tega žlahtnega zelišča in dobil bi zanj lepo novo, nezmečkano kronico!

Brez strahu pa priznam, da sem trgovec. Sami vemo, ki smo pisali s kamenčki, kako občutljiv je ta predmet. Ko ga dobiš v roko, še pišeš z njim dan ali dva, navadno je pa tretji dan že v kosih, ki se pogube. Prodajalnic ni blizu šole, torej sem kupil eno škatlico kamenčkov in sedaj jih dajem v zameno. Za kamenček dobim jajce. Ali ker vem, da te prevari pri vsaki stvari, stisnem jajce v pest in pogledam skozi njega proti oknu in ta večletna izkušnja me še ni varala. Zadnjič je n. pr. vrnil neki gospod 20 jajec nazaj, češ, da so slaba. Slučajno sem bil tam in brž sem jih pregledal. Konstatiral sem, da je samo eno slabo. Okolo stoječim sem obljubil dati za vsako 100 kron in izbrali so pet sumljivih, bila so zdrava, in jaz imam sedaj pridevek več: Eierfachmann.

svoj stanovski ponos, ta je bil poplačan s krivico, ki ga je oblagodarila z njo — šolska oblast!

Dospel je čas, ki kategorično zahteva, da izbrišemo žalostne spomine na avtokrate preteklosti in na njih zveste ter po morali svojim zapovednikom enake valpte! Z drugo besedo: padel je sistem — pasti morajo tudi osebe! Ob tej zahtevi neizprosno vztrajamo, ker hočemo ustvariti pogoje, da se bo vsakdo z veseljem lotil svojega dela, dvigan od zavesti, da mu šolska oblast ne stavlja namenoma na pot zaprek, temveč da z vsemi sredstvi pospešuje njegovo delovanje in priznava njegovo deloljubnost. Kakor je ta zahteva utemeljena v socialni zavesti, tako jo opravičuje tudi splošno stanje našega šolstva in stanu, ki hoče imeti od poklicane strani pospeševalcev, ne pa zatiralcev. Ako so razmere vrgle Susteršiča in Kalteneggerja, upamo, da vrže šolska oblast tudi njiju valpte, saj ni sedaj nobene sile več, ki bi jih vzlic in vkljub vsemu še mogla in hotela držati na škodo našega kulturnega pokreta in napredovanja! Čim manj odlašanja — tem hitreje se zacelijo rane in tem prej pride zadoščenje globoko užaljeni Pravici!

V zadnjem času smo imeli dovolj žalostne prilike, da smo kazali na krivice in krivce. Zavarujemo se proti očitanju, češ, to so napadi! Ravno toliko, kolikor za lanski sneg, bi se mi brigali za Lavtižarja, Simona itd., ako bi ti možje ne bili zadnji ostanki prejšnjega sistema, ki še danes opravljajo javne funkcije, a ki na svoja mesta nikakor več ne sodijo. Ako so krivci, je naša sveta dolžnost, da kažemo nanje in obenem zahtevamo, da jih odstranijo in da popravijo krivice, ki so jih provzročili. Mi navajamo gola dejstva. Takega balasta ne maramo več prenašati, ker nas ovira pri delu. Žolč se razliva od gneva, in kar sami ob sebi se snujejo sklepi, da se od takih nadzornikov ne dajo več nadzorovati učitelji, ki kaj drže nase in ki še vedno čutijo spone na vseh svojih deloljubnih močeh, da jih ne morejo tako svobodno razvijati v svojem poučnem in vzgojnem delovanju, kakor to nujno zahtevajo kulturne potrebe naroda!

Od vseh strani nam dohajajo pozivi, naj se vsaj za Božič skliče v Ljubljano velik učiteljski shod, kjer naj govori masa tako, kakor čuti v globinah svojih duš in kakor to zahteva demokracija in samoodločba. To se lahko zgodi. In če Narodna vlada, oziroma poverjeništvo za uk in bogočastje ne verjame nam, se gotovo takrat prepriča, kako je mišljenje mase.

*

Ponavljamo: Vsako krivico je treba popraviti pod vsakim pogojem in za vsako ceno. Ne maramo nobene protekcije, nobenega izjemnega stališča. Nečemo ničesar takega, kar bi utegnilo služiti kot netivo novi nemorali. Iz vseh naših duš se vije le en vzklik: Pravice hočemo! Hočemo zadoščenja za krivice! —

*

K vsemu temu, kar smo že v zadnjih številkah povedali, dostavljamo še tri slučaje, ki odgovarjajo resnici!

1. Pri oddaji nadučiteljske službe v Metliki v Beli Krajini je bil kršen zakon. Zato se naj imenovanje Leopolda Kopača razveljavi in služba še enkrat razpiše, oziroma odda kompetentu Konradu Barletu, ki mu to mesto gre.

Zakon pravi, da sklepa okrajni šolski svet o svojem predlogu na deželni šolski svet, potem ko zasliši mnenje krajnega šolskega sveta. To zakonito določbo so v tem slučaju prezrli, ker je okrajni šolski svet sklepal o oddaji imenovanega mesta pred krajnim šolskem svetom ter je imel krajni šolski svet opraviti že s sklepom okrajnega šolskega sveta. Nadzornik Grad je zagotavljal Barleta, da službo le on dobi: ima izvrstno kvalifikacijo, šteje 23 služben. let (od teh 19 v Metliki), vodi že 3 leta šolo, vsa Metlika je zanj. A nadzornik Grad Barletu ni povedal, da je — Grad! — pisal Kopaču, naj kompetira za isto mesto! Kopač, ki ima 9 službenih let, je storil, kar mu je nadzornik nasvetoval in je službo dobil, Barle je pa propadel! Tako so glasovale krivične roke v dež. šol. svetu! Prejšnji predsednik Attems bi lahko ta sklep anuliral, ker mu je bil položaj natančno pojasnjen in je imel pred seboj cele pole podpisov za Barleta — glas ljudske volje! — a tega Attems ni storil, ker ni imel poguma, da bi krivico popravil. To delo čaka sedaj gospoda poverjenika za uk in bogočastje, ki je — kakor pravijo — energičen in pravicoljuben mož!

2. Nadučiteljsko mesto dekliške in deške osemrazrednice v Šiški je nadzornik Lavtižar oddal brez razpisa učitelju Wagnerju z 9 službenimi leti, samo da tega mesta 47 let stari Petrič s 26 službenimi leti ni dobil, ampak da je moral vrhutega iti k vojakom.

Ker zahteva zakon, da se mora vsako mesto razpisati, mislimo, da velja ta zakonita določba tudi za Šiško. Zato pa zahteva prekršeni zakon, da se mu da zadoščenje: Wagnerjevo imenovanje se mora razveljaviti in služba v Šiški pravilno razpisati! Narodna vlada je razglasila, da ostanejo vsi zakoni do nadaljnega v veljavi. In na ta razglas se mi naslanjamo! Popravite krivico!

3. Letos meseca majnika je deželni šolski nadzornik dr. Opeka nadzoroval po Beli Krajini. Prodrl je na svojem potovanjr globoko v njeno sredo, koder župnikuje navdušen pristaš dr. Šušteršiča, a vodi šolo na pljučih bolan nadučitelj, ki je že silno gorja prebil v bednem svojem učiteljevanju. O tem nadzorovanju imamo v rokah točno poročilo, ki naj iz njega posnamemo samo konec!

Na Vnebohod (9. maja 1918.), to je na dan po nadzorovanju, je stopil nadzornik dr. Opeka tudi na propovednico v cerkvi, kjer je izgovoril te-le besede: »Včerajšnja inšpekcija je bila zame eden najžalostnejših dni v življenju!«

Razume se, da so se ob teh strašnih besedah oči presenečenih vernikov — odraslih in šolske mladine — obrnile na učiteljstvo, ki mu je bilo, kakor da mu kdo nož potiska v srce!

Gospod poverjenik za uk in bogočastje — da, tudi Vam zastaja poštena človeška kri! Kadar se osvestite — stopite na stran tako kruto ponižanih, dvignite glas v obrambo brezpravnih, ki morejo in smejo v hramu božjem le svojega duha dvigati na krilih upanja do večne, nezmagljive Pravice!

S poverjeništva za uk in bogočastje.

NAREDBA POVERJENIŠTVA ZA UK IN BOGOČASTJE.

1.) Narodna vlada prevzame vse javno šolstvo in učiteljstvo začasno v svojo upravo. Do definitivne rešitve materialnega vprašanja se urede plače v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani enotno.

2) Ugotavlja se načelo, da bodi **izključni učni jezik na vseh ljudskih in meščanskih šolah slovenski.** Drugorodnim narodnostim se zagotove ob zadostnem številu šoloobveznih otrok **manjšinske šole z državnim jezikom kot obveznim predmetom.**

3) Zasebne drugojezične šole s pravico javnosti so dopustne ob izkazanem zadostnem številu šoloobveznih otrok dotične narodnosti.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Verstovšek s. r.

*

NAREDBA POVERJENIŠTVA ZA UK IN BOGOČASTJE.

1) Na vseh doslej utrakvističnih srednjih šolah se uvede slovenščina kot uradni jezik.

2) Za učiteljišča velja isto načelo kakor za druge srednje šole.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Verstovšek s. r.

*

NARODNI VLADI SHS V LJUBLJANI, POVERJENIŠTVU ZA UK IN BOGOČASTJE.

naj se javijo vsi tisti učitelji (učiteljice) njenega območja, ki so bili (bile) za časa vojne iz političnih vzrokov od službe suspendirani (suspendirane) ali pri svojih plačah prikrajšani (prikrajšane). Navesti je natančni naslov, predmet disciplinarne preiskave in zadnji tozadevni odlok prejšnjih deželnih šolskih oblasti.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Vestovšek s. r.

*

SRBO-HRVATSKI TEČAJI ZA UČITELJSTVO.

Narodna vlada SHS v Ljubljani, poverjeništvo za uk in bogočastje, ustanovi učiteljske tečaje za priučitev srbo-hrvatskega narečja. Organizacija teh tečajev se poveri profesorjem dr. Ilešiću, Mazovcu in Lokovšku.

*

KATASTER ŠOLSTVA IN UČITELJSTVA.

Narodna vlada SHS v Ljubljani, poverjeništvo za uk in bogočastje, je sklenila, naj se nujno sestavi kataster vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljstva v njenem območju. Delo se poveri strokovnima učiteljskima organizacijama.

Poverjenik: **dr. Verstovšek** s. r.

Učiteljski tečaji za priučenje srbo-hrvaščine.

Dne 27. t. m. zvečer sta povabila profesorja dr. Ilešič in Mazovec nekoliko ljubljanskih učiteljev v Učit. tiskarno na sestanek, da se razgovore o ustanovitvi in organizaciji učiteljskih tečajev za priučitev srbohrvaščine v smislu 9. točke naše spomenice.

Na sestanku je bilo sklenjeno:

1. Tečaji se otvorijo z novim letom v Ljubljani in trajajo do konca šol. leta.

2. Obisk naj bo za ljubljansko učiteljstvo obvezen.

3. Otvorijo se obenem trije tečaji v primernih mestnih delih (n. pr. Ledina, Sv. Jakob, Poljane.)

4. Tedensko naj se porabijo po trije popoldnevi, vsak popoldan s poldrugo učno uro.

5. Da bo učiteljstvu udeležba omogočena, naj se uvede na ljubljanskih šolah nerazdeljen (dopoldanski) pouk.

6. Profesorji, ki prevzamejo pouk (gg. dr. Ilešič, Mazovec in Lokovšek), naj se na svojih zavodih z delom razbremene.

7. V drugih centrih naj se ustanove enaki tečaji (n. pr. v Celju, Mariboru, Gorici).

8. Za ostalo učiteljstvo naj se uvedejo s podporo Narodne vlade ob velikih počitnicah posebni počitniški tečaji (po priliki taki, kakor jih je svoj čas priredila Slovenska Šolska Matica).

9. Tiste frekventante, ki pokažejo največ veselja in smisla do predmeta, pošlje Narodna vlada s primerno podporo ob počitnicah v Bosno, da tam čujejo najlepši srbo-hrvatski jezik in se ga priuče na živih zgledih.

Goriški mučeniki.

Ako pridejo nastopne vrstice srečno v uredniške roke ter zagledajo beli dan, se boste vprašali, kdo so ti mučeniki? Evo jih! Goriški učitelji so to! Glejte in pomilujte našo usodo! Za leto 1917 smo dobili v mesecu juliju 1918 draginjske doklade bivše avstrijske vlade. Dotedaj smo bili izpostavljeni stradanju. Kdo je bil vzrok temu? Rabim nedolžni izraz tedanjega naučnega ministra: »Pomotoma so vas prezrli!« Vse učiteljstvo razrušene Avstrije je dobilo pred nje polomom in razsulom draginjske doklade, le učiteljstvo, ki spada pod goriški deželni odbor, je bilo zopet prezrto in ni dobilo še do danes ničesar. Kdo je zopet tukaj kriv? Nekateri trdijo, da leži denar že pol leta na deželnem odboru. Ako je to res, bomo tirali krivca ob svojem času na odgovor! V zadnjem času se širijo govorice, da dobimo le 50 % draginjske doklade, drugod so dobili po 90 % večina po 100 %. Lahko se zgodi, da dobimo nazadnje po 0 %. Lep pogled v prihodnjost! Obupen je naš gmotni položaj. Tarejo nas pa še druge nadloge. Dne 30. oktobra smo postali svobodni, danes smo pa večji sužnji, nego smo bili kdaj. V času od 10. — 15. novembra so prišle v naše kraje italijanske čete in zasedle lepo pokrajino. Kaj občutimo pri tem, ve le tisti, ki deli z nami tožno usodo. Vedno smo v nevarnosti, da nas odpeljejo v Kalabrijo. S poukom smo prekinili, ker so Lahi zasedli vse šole. Ako bi pa poučevali, bi se moral prav gotovo vršiti pouk v italijanščini. Pošta ne deluje, odrezani smo od vas, mili bratje! Koliko časa bodo trajale to telesno trpljenje in duševne muke? Ali nismo mučeniki v pravem pomenu besede?

Te vrstice nesem na pošto v Poljansko dolino, ker bi od tu sploh ne prišle v vaše roke, in bi tudi ne bilo varno, ako bi prišle v italijanske roke. Če pridejo srečno v Ljubljano, prosimo Narodno vlado, posebno pa poverjenika za uk in bogočastje dr. Verstovška, naj stori potrebne korake, da se nam za božjo voljo izboljša žalostni gmotni položaj! Zlato svobodo pa nam kmalu prineso — tako vsaj upamo in hrepenimo — bratje Srbi! **Otaležan.**

Pod isti prapor!

Vedno jačje in globlje sega v našo stanovsko zavednost ukaz sedanjih dni očiščevanja, presnavljanja in prerajanja, da moramo vsi učitelji in vse učiteljice stopiti v eno črto — pod isti prapor! Predvsem moramo osnažiti svoje vrste, ločiti iz njih, kar nam je bilo doslej v napotje in kar je oviralo naše uspešno delovanje. Izbrisati moramo vse spomine na razdivjano, raztrgano, nekolegialno preteklost. Pozabiti moramo na vse, kar je umetno ločilo naše mase. Dvagniti moramo na beli dan svoje kreposti, poiskati to, kar nam je skupno in sveto, kar nas druži, enači in krepi. Svojo moč in veljavo moramo razbrati in predramiti sami v sebi, stalno moramo imeti pred očmi edino resnico, da smo in bomo le toliko vredni in upoštevani, kolikor sami vrednote in upoštevanja prisojamo in priznavamo svojemu stanu!

Nikoli nas ni motila kriva vera, da nam tuje roke pomorejo na stališče samostojnosti in uvaževanja. Tudi sedaj nam ta kriva vera ne meče deloljubnih rok v komodno brezbrižnost, temveč smo

---

To sem omenil le zaradi izkušnje in previdnosti, ki mora biti pri moji »vojni veletrgovini«. Miloš mi je prinesel jajce in nekaj je tičalo v njegovih očeh. »Ni zlomek, da me je ofrnažil«, si mislim in res se nisem varal. Jajce je bilo videti popolnoma temno — zdravo je prosojno — in ko sem ga malo stresel, je bilo čuti v njem plunk, plunk ...

V odmoru sem pozval Miloša na dvorišču in ga prosil, naj mi prinese jajce z mize vun. Dal sem mu posodico in mu rekel, naj jajce ubije. Vse gleda strme v »eksperiment«. Jajce se razpoči in smrad iz njega skoči. Splošen grohot, Miloš joka, »gospodin« se pa zadovoljno muza. Nauk, moralo ali kar hočeš, najdeš v tej epizodi in našel je nauk tudi Miloš. In sedaj se vedno smeje, kadar prinese jajce, smeje se pa tudi njegov učitelj in ostala deca tudi.

Vemo pač — zakaj!
Tako je torej, dragi moj!

Iskreno te pozdravlja Tvoj
stari Božo.

Smrt, prizanesi!

Ob času vojne bilo je,
ko so nas k tlom tiščali;
če kihnil nisi prav, so te
v verige že vkovali.

Takrat sem vzkliknil: Rad umrem,
ko pride zlata doba,
da domovino k sreči zrem,
ki jo ogroža zloba.

Svoboda je objela zdaj
že domovino milo.
A mene mrtvega sedaj
naj polože v gomilo?

Smrt, prizanesi! Naj živim,
da v sreči srečo vživam,
svobodno Slavo naj slavim,
svoboden v Slavi bivam!

Fran Jordan.

„Zvonček“.

Ob sklepu devetnajstega svojega letnika govori naš ljubki »Zvonček« svojemu mlademu svetu te presrčne besede:

Sklepamo devetnajsti letnik svojega lista z veselimi pogledi v bodočnost. Huda so bila leta preteklosti. Sovražniki našega naroda so nas trdo stiskali, da se nismo mogli nikjer tako razviti, kakor je to hotela nadarjenost in dobra volja Slovencev. Ob vsakem koraku nam je stalo tisoč zaprek na poti. Vzlic vsemu hudemu smo se vzdržali. Danes živimo v svobodni svoji domovini Jugoslaviji! Naš prvi pozdrav velja njej, ki je sedaj naša dobra mati! Naj živi! Naj procvita! Naj raste v mogočnosti in slavi! —

Mi smo bistveni in sestavni del troimenskega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov. Naša domovina je domovina SHS! Vsi smo si bratje in sestre med seboj! Demokrati smo! Vsi se cenimo, spoštujemo in ljubimo med seboj! Nihče ni prvi, nihče ni zadnji! Nihče ne sme dobro in ugodno živeti na škodo drugemu! Ne stori nikomur ničesar, kar nečeš, da tebi drugi storí! Podpirajmo drug drugega! Bodimo strpljivi in prizanesljivi drug z drugim! Pomagajmo sosedu, imejmo usmiljenje s sirotami, tolažimo vdove! Toliko gorja je provzročila vojna, da ga ne opiše nobena beseda! V svoji demokraški državi Jugoslaviji moramo živeti vsi po Kristovem nauku: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!«

Napočila je doba miru, ljubezni, sreče in dela!

V miru naj se razvijajo vse naše moči! Ljubezen do države Jugoslavije bodi pospeševalka in gonilna sila vsemu našemu delovanju! Tako pridemo do srečnega življenja na svoji svobodni zemlji! Večna Pravica blagoslavljaj naš dom in rod!

Mnogo smo trpeli, mnogo izgubili — a ljubezen do naše drage mladine nam je ostala! Njej hočemo darovati vse, kar imamo najlepšega in najboljšega! Kar je zemlji solnce, to je našim srcem ljubezen do mladine: ta nas poživlja, ta nam daje moč in pogum. Iz te ljubezni izvirajo vsa